

Okul Psikolojik Danışmanlarının Velilere İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması¹

School Counselors' Perceptions Related To Parents: A Metaphor Study

Eşref NAS², Ramazan SAK³

Özet

Bu çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının öğrenci velilerine ilişkin algılarının metafor yöntemi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubu, Diyarbakır il merkezinde görev yapan 82 okul psikolojik danışmanından oluşmaktadır. Veriler *Okul Psikolojik Danışmanlarının Velilere İlişkin Algılarını İnceleme Formu* ile toplanmış; içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Veri analizi sonucunda, okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin algılarının *olumlu* ve *olumsuz* olmak üzere iki ana temada toplandığı belirlenmiştir. Bu durumda, *olumlu* ana temasının altında 60 metafor ve dört alt tema; *olumsuz* ana temasının altında ise 22 metafor ve iki alt tema ortaya çıkmıştır. *Olumlu* ana temasının altında yer alan alt temalarda, genel olarak velinin öğrenci ile olan ilişkisi vurgulanmıştır. Söz konusu temalara göre veli, öğrenciyi yansıtan, yetiştiren, yönlendiren, destekleyen ve eğitim sistemini tamamlayan bir unsur olarak algılanmaktadır. Diğer tarafta ise, *olumsuz* ana temasının altındaki temalarda, velinin öğretmen ile olan ilişkisi ortaya çıkmıştır. Bu temalara göre, velinin suçlayıcı ve bilinçsiz yaklaşımı okul psikolojik danışmanlar üzerinde negatif bir algı oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metafor, okul psikolojik danışmanı, veli.

Abstract

This study aims to examine the perceptions of the school counselors about parents through the metaphor method. Participants of the study were 82 school counselors who worked in city center of Diyarbakır. For data collection, the *School Counselors' Perception About Parents Form* was used. Content analysis was used to analysis data. At the end of the analysis, two main themes were found related to perceptions of the school counselors about the parents: *positive* and *negative*. There were 60 metaphors and four sub-themes as related to *positive* theme and 22 metaphors and two sub-themes under *negative* theme. The sub-themes under the *positive* theme generally emphasized the relationship between parents and the students. According to these sub-themes, parents were perceived as an important factor that reflects, raises, directs and supports students and completes the education system components. On the other hand, in the sub-themes under negative theme, the relationship of the school counselors with the parents was emphasized. According to these sub-themes, parents' unaware and blaming approach caused that school counselors developed a negative perception related to parents. Findings obtained from the research are discussed in the context of the literature.

Keywords: Metaphor, school counselor, parent.

Giriş

Günümüzde yaşanan sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler ve buluşlar, özellikle de demokratik düşünceler, insan haklarındaki gelişmeler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmıştır (Yeşilyaprak, 2016). Bu durumun bir sonucu olarak geleneksel eğitim anlayışı değişerek çağdaş eğitim sistemi güçlenmiştir. Öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal hem de davranışsal özelliklerinin geliştirilmesini amaçlayan (Özgüven, 2007) çağdaş eğitim anlayışı, eğitim uygulamaları içinde gittikçe daha fazla yer almaktadır. Farklı anlayışlar ortaya çıktıkça, okul yapılarında da değişikliklerin yaşanması söz konusu olmaktadır. Genelde eğitim ve öğretim hizmetleri sunan okullar, çağdaş anlayışın etkisiyle günümüzde öğretim, yönetim ve öğrenci kişilik hizmetleri olmak üzere üç hizmet alanıyla ön plana çıkmaktadır (Tan, 2000).

Okullarda yapılan çalışmaların başında öğretim hizmeti gelmektedir. Bu hizmet, çoğunlukla öğretmenler tarafından sağlanan ve öğrenme olayının belli bir amaçla

¹ Bu çalışma, 9-11 Mart 2018 tarihlerinde Mardin'de gerçekleşen İKSAD I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan bildirinin geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Okul Psikolojik Danışmanı, Diyarbakır İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Diyarbakır, dalcicek21@hotmail.com

³ Dr. Öğretim Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Van, ramazansak06@gmail.com

gerçekleştirilmesine yönelik yapılan faaliyetler bütünüdür (Yılmaz ve Üre, 1997). Yönetim, öğretim hizmetlerinin daha iyi sağlanması için sahip olunan tüm kaynakları ve imkânları en verimli şekilde kullanmaktır (Erdoğan, 2006). Öğretim ve yönetim hizmetleriyle birleşmiş olan (Koçak, 2007) öğrenci kişilik hizmetleri ise, öğrencilerin eğitim sürecinden en iyi şekilde yararlanmaları, bütün yönleriyle gelişmeleri ve sağlıklı bir kişilik kazanmaları için yapılan tüm hizmetlerdir (Yeşilyaprak, 2016). Öğrenci kişilik hizmetleri; öğrencilerin barınma, beslenme, sağlık, serbest zamanları değerlendirme gibi gereksinimlerini giderecek yardımlar yanında, onların gizilgüçlerini geliştirme, yetenek ve ilgilerine uygun okul ve meslek seçme, insanlarla daha iyi ilişkiler kurabilme gibi, kişilik gelişimlerini kolaylaştırmak ve uyum sorunlarını çözmek için onlara yapılacak yardımları kapsamaktadır (Kuzgun, 2011). Öğrencinin eğitim ortamını geliştirmek, ona gerekli olanakları sunmak ve onun bir bütün olarak gelişmesini sağlamak amacıyla gerçekleşen (Özgüven, 2007) öğrenci kişilik hizmetleri çerçevesinde sağlık, sosyal yardım, rehberlik, özel yetiştirme, sosyal ve kültürel hizmetler sunulmaktadır (Yeşilyaprak, 2016).

Öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında okullarda uygulanan önemli bir hizmet türü de psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetidir. Eğitim sistemleri tüm öğrencilere, özellikle de dezavantajlı olanlara hizmet etmeyi amaçladıklarında veya okullarında anlamlı bir değişiklik yapmayı hedeflediklerinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden yararlanmaktadırlar (Griffin ve Steen, 2011). Rehberlik, öğrencinin kendini anlaması, çevresindeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir (Kuzgun, 2011). Başka bir tanıma göre ise rehberlik, öğrencinin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitesini en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir biçimde uyum sağlaması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzmanlar tarafından sunulan psikolojik yardımlardır (Kepçeoğlu, 2004).

Rehberlik hizmetlerinin amacı, öğrencinin kendini tanınmasına, anlamasına ve problemlerini çözmesine yardım etmektir. Diğer bir ifadeyle, rehberlik hizmetleri, öğrencinin sahip olduğu görünür ya da gizil tüm potansiyellerini en üst düzeyde geliştirmesini amaçlamaktadır (Girgin, 2012). Rehberlik hizmetlerinin bu amaçlara ulaşabilmesi için farklı türde hizmetler sağlanmaktadır. Bu hizmetler, genelde farklı ölçütler dikkate alınarak belli başlıklar altında sınıflandırılmaktadır. Bir sınıflandırmaya göre, okul rehberlik servisi tarafından doğrudan veya dolaylı olmak üzere iki tür hizmet sunulmaktadır. Doğrudan hizmetler bünyesinde öğrenciyi tanıma, bilgi toplama ve bilgilendirme, yönlendirme ve yerleştirme, psikolojik danışma, oryantasyon ve izleme hizmetleri yer almaktadır. Dolaylı hizmetler ise, okul rehberlik programının hazırlanmasını, konsültasyon, velilere yönelik hizmetler, araştırma ve değerlendirme, çevre ile ilişkiler ve sevk hizmetlerini içermektedir (Gülsar, 2008; Güven, 2012; Kemertaş ve Otrar, 2004; Yayıcı, 2010). Başka bir sınıflandırmaya göre ise, rehberlik hizmetlerinin beş ana başlıkta toplandığı görülmektedir. Bunlar; birey sayısına göre, temel işlevlerine göre, problem alanlarına göre, hizmet alanlarına göre ve eğitim kademesine göre rehberliktir (Şirin, 2004; Tan, 2000; Yılmaz ve Üre, 1997; Yurtal, 2012).

Rehberlik hizmetleri, belli kriterler çerçevesinde farklı kategorilere ayrılmasına rağmen, uygulanan bütün hizmetler aynı ilkeler etrafında şekillenmektedir. Bununla birlikte, gelişimsel rehberlik modelinin uygulandığı günümüzde çağdaş rehberlik anlayışı, kademe farklılığını ortadan kaldırmakta ve okul öncesinden yükseköğretime kadar bütün eğitim kademelerinde rehberlik hizmetlerini sunmayı vurgulamaktadır (Nazlı, 2005). Ayrıca Türkiye'deki 76 üniversitede *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü* bulunmakta (ÖSYS, 2017) ve bu bölümden mezun olanlar, okul rehberlik servislerinde *Rehberlik Öğretmeni* (Rehberlik Hizmetleri [RH] Yönetmeliği, 2017) unvanıyla görev yapmaktadırlar.

Rehberlik öğretmeni, eğitim kurumlarındaki rehberlik servisi ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) rehberlik hizmetlerini yürüten personeldir (RH Yönetmeliği, 2017).

Alan yazın incelendiğinde, okul psikolojik danışmanları ve rehberlik hizmetleri ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Crowe, 2014; Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014; Dalçıçek, 2016; Karaer, 2010; Kaya, Bölükbaşı Macit ve Siyez, 2012; Nas-Dalçıçek, Sak ve Şahin-Sak, 2017; Sak, Şahin Sak ve Nas, 2017; Taşkaya ve Kurt, 2010; Yankın, 2009). Yapılan bazı çalışmalarda, okul psikolojik danışmanlarının rol, görev ve yeterlilikleri ele alınmıştır (Akın, 2007; Bıçak, 2006; Gür, 2010; Hamidi ve Bagherzadeh, 2010; Lam ve Hui, 2010; Karakuş, 2008; Kılıç, 2010; Korkut Owen ve Owen, 2008). Bazı çalışmalarda ise, okul psikolojik danışmanlar tarafından sunulan rehberlik faaliyetleri incelenmiştir (Akgün, 2010; Başaran, 2008; Camadan ve Sezgin, 2010; Güven, 2009; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Karataş ve Şahin Baltacı, 2013; Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008). Ayrıca, rehberlik servisinden beklentilerin ele alındığı (Selamet, 2015; Söker, 2007) ve rehberlik programlarının incelendiği (Bardakçı, 2011; Eşen, 2009; Johnson, Nelson ve Henriksen, 2011; Konca, 2007; Liston ve Geary, 2015; Uludağ Tüfekçi, 2010; Yazgünoğlu ve Demirel, 2012) anlaşılmaktadır. Söz konusu bu çalışmalarda farklı araştırma yöntem ve desenlerinin kullanıldığı ve bazı çalışmalarda ise metafor yönteminin (Altın ve Camadan, 2013; Camadan ve Kahveci, 2013; Memduhoğlu ve Dalçıçek, 2016; Ünal ve Ünal, 2010) kullanıldığı görülmektedir.

Yukarıda verilen literatür ışığında, yapılan çalışmaların çoğunda okul psikolojik danışmanlarının örneklem grubunda yer aldığı, rehberlik hizmetlerinin incelendiği, uygulanan rehberlik programlarının ele alındığı belirtilebilir. Ayrıca, birçok çalışmada okul psikolojik danışmanlarının görüş ve algılarının çalışmalara konu edildiği (Aksoy ve Diken, 2009; Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005; Horzum ve Ayas, 2013; Koçyiğit, 2015) anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, metafor yönteminin kullanıldığı birçok çalışmada, öğretmenlerin okula (Aydoğdu, 2008; Saban, 2008a), öğretmen (Oğuz, 2009; Saban, 2006; Saban, 2004), bilgi (Saban, 2008b) ve öğrenci (Saban, 2009) kavramına ilişkin algılarının incelendiği görülmektedir. Ancak eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli bir bileşeni olan (Epstein, 2001; Iurea, 2014) ve çocukların okul performansını etkileyen (Rimm-Kaufman, Pianta, Cox ve Bradley, 2003) velilere ilişkin okul psikolojik danışmanlarının sahip oldukları algılar hakkında neredeyse hiçbir çalışma yapılmadığı belirlenmiştir. Türkiye’de metafor yönteminin kullanıldığı ve doğrudan bu konuya ilişkin bir çalışma olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, alan yazındaki söz konusu eksikğin giderilmesinin önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Eğitim kurumlarının en önemli paydaşlarından biri olan velilerin okul psikolojik danışmanları tarafından nasıl algılandıklarının belirlenerek öğrencilere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve amaca ulaşılabilirliği artırılabilir. Bu bağlamda, okul psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının öğrenci velileri ile ilgili sahip oldukları algılarının incelenmesinin okul psikolojik danışmanı-veli ilişkisini betimlemek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- *Okul psikolojik danışmanları, veli kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?*
- *Okul psikolojik danışmanlarının sahip oldukları bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından hangi temalar altında toplanmaktadır?*

Yöntem

Bu çalışmada, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan ve kaynaklarda *mecazlar yoluyla veri toplama* (Yıldırım ve Şimşek, 2013) şeklinde geçen metafor yöntemi kullanılmıştır. Metafor yöntemi, insanların duygu ve düşüncelerini birbirine aktarmada kullandıkları çeşitli yöntemlerden biridir. Metafor (mecaz), sosyal bir gerçeği aktarmada, sözlerin gerçek anlamları dışında, benzetmelerden yararlanılarak kullanıldığı bir iletişim aracıdır (Balcı, 2008 akt: Memduhoğlu ve Mazlum, 2014).

Nitel araştırma yöntemleri içinde yer alan metaforun iki amaçla kullanıldığı belirtilmektedir: (1) bir durumu betimleme ve (2) bir süreci hızlandırma veya iyileştirme. *Betimleme* maksadıyla kullanıldığında, bir durum, olay ve olgu var olduğu haliyle betimlenir, resmedilir. *Bir süreci hızlandırma veya iyileştirme* amacıyla kullanıldığında ise metaforlar, bir değişim aracı olarak görülür (Morgan, 1986 akt: Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, veriler elde edildikten sonra betimleme amacıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin sahip oldukları metaforlara ulaşılmış ve bu metaforlar belli özelliklere göre temalar altında toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, katılımcı grup oluşturulurken amaçsal örneklemenin bir çeşidi olan tipik durum örneklemesine başvurulmuştur. Tipik durum örnekleme, araştırma problemi kapsamında evrende var olan çok sayıdaki durumdan tipik olan bir durumun, bir örneğin belirlenmesi ve bu durum/örnek üzerinden verilerin toplanmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Ayrıca tipik durumların seçimi yapılırken, genellikle bu konuda bilgi sahibi bireyler veya kurumlardan yardım alınabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda, bu çalışmada, konu ile ilgili bilgi sahibi oldukları, söz konusu duruma ilişkin belli bir algıya sahip oldukları düşünülen bireylere başvurulmuştur. Dolayısıyla, öğrenci velilerine ilişkin belirli fikir ve izlenimleri olan okul psikolojik danışmanları çalışma kapsamına alınmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunda, 2018 yılında Diyarbakır il merkezinde görev yapan 82 okul psikolojik danışmanı yer almaktadır. Katılımcı grubun 65'i okullarda, 17'si ise rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapmaktadır. Aşağıdaki tabloda, okul psikolojik danışmanlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara ait bilgiler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	50	61,0
	Erkek	32	39,0
Yaş	20-30 arası	49	59,8
	31-40 arası	26	31,7
	41-50 arası	7	8,5
Medeni Durum	Evli	50	61,0
	Bekâr	32	39,0
Görev Yeri	İlkokul	14	17,1
	Ortaokul	32	39,0
	Lise	19	23,2
	RAM	17	20,7
Mesleki Deneyim	1-10 arası	64	78,0
	11-20 arası	17	20,7
	21 ve üstü	1	1,2
Toplam		82	100,0

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde verileri elde etmek amacıyla *Okul Psikolojik Danışmanlarının Velilere İlişkin Algılarını İnceleme Formu* kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formun hazırlık aşamasında, metafor cümlesi ve okul psikolojik danışmanlarının demografik özellikleri ile ilgili bilgiler yer almıştır. İkinci aşamada, uzman görüşüne başvurulmuş ve form üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Son aşamada ise, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, görev yeri ve mesleki deneyim gibi kişisel bilgilerini ve “*Öğrenci velisi.....benzer. Çünkü;.....*” şeklindeki metafor cümlesini içeren bir form elde edilmiştir.

Veri toplama süreci farklı yollarla gerçekleşmiş ve araştırma formu katılımcılara iki şekilde ulaştırılmıştır. İlkinde, araştırmacı tarafından bazı katılımcılara form elden teslim edilmiş ve doldurulan formlar yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Diğer taraftan da bazı katılımcılara internet üzerinden formlar iletilmiş ve doldurulan formlar, katılımcılar tarafından tekrar internet üzerinden geri gönderilmiştir. Ayrıca, katılımcılara çalışmanın amacını açıklayıcı ve çalışmaya gönüllülük esaslı katılımlarına ilişkin rıza formu verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında veriler toplandıktan sonra analiz çalışmasına başlanmıştır. Bu süreçte, veriler içerik analizi yoluyla incelenmiştir. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kodlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmektedir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır. Genel olarak içerik analizi dört aşamada gerçekleşmektedir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada, veri analizine başlarken öncelikle ham verilerin çalışma konusuna ve amacına uygun olması için ayıklama işlemi yapılmıştır. İkinci aşamada, verileri kodlama işlemi yapılmıştır. Üçüncü aşamada, verilere ilişkin belirli özellikler dikkate alınarak farklı alt temalar oluşturulmuştur. Son aşamada ise, oluşturulan alt temalar farklı temalar altında toplanmıştır.

Analiz sürecinin ayıklama aşamasında, katılımcıların verdiği cevaplardan çalışma konusu ve amacıyla uyuşmayan, küfür ve hakaret içeren ya da metafor kullanılmayan formlar çıkarılmıştır. Örneğin; “*Öğrenci velisi empatisiz benzer.*” şeklinde doldurulmuş cümlede, herhangi bir benzetme yapılmadığı ve metafor kullanılmadığı için bu cümlenin yer aldığı form çalışmadan çıkarılmıştır. Buna benzer hakaret içeren ya da metafor kullanılmayan dört form tespit edilmiş ve çalışmaya dâhil edilmemiş olup geriye kalan 82 form değerlendirmeye alınmıştır.

Analiz sürecinin ikinci aşamasında, kodlama işlemi yapılmıştır. Bu esnada, elde edilen bütün metaforlar bir sütunda yer alacak şekilde alt alta yazılmıştır. Ardından da ikinci bir sütuna, niçin bu metaforun kullanıldığıyla ilgili gerekçe ve açıklama eklenmiştir. Analiz sürecinin üçüncü aşamasında, alt temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların metafor cümlelerinde kullandıkları ve okul-aile arasındaki herhangi bir bağı yansıtan ve velinin öğrenci üzerindeki etkisini gösteren kavramlardan hareketle alt temalar belirlenmiştir. Diğer taraftan alt temaların oluşturulmasında, söz konusu temanın sıklık derecesine de bakılmıştır. Veri analizinin son aşamasında, katılımcıların kullandıkları metaforlar ve ilgili metaforlara neden gösterilen açıklamalar doğrultusunda okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin sahip oldukları algılar iki temada düzenlenmiştir: *olumlu algı – olumsuz algı*. Olumlu algı, velileri hem öğrenci hem de öğretmen açısından önemli ve faydalı gören katılımcıların kullandıkları metaforik kavramlardan yola çıkarak oluşturulurken; benzer şekilde olumsuz

algı da katılımcıların velilere ilişkin kullandıkları olumsuz metafor ve açıklamalara göre kategorize edilmiştir. Hem olumlu hem de olumsuz algı temaları için aşağıda birer örnek verilmiştir.

Olumlu algı örneği: *“Öğrenci velisi fenere benzer. Çünkü anne baba, çocuğunun geleceğini oluşturan ve hayatını kolaylaştıran kişilerdir.”*

Olumsuz algı örneği: *“Öğrenci velisi sorgu memuruna benzer. Çünkü tüm hataları öğretmene yükler.”*

Araştırmalarda yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, kullanılan yönteme göre değişmektedir. Nicel araştırma yöntemlerinden farklı olarak nitel araştırma yaklaşımında, çalışmanın tasarımı ve verileri farklı olduğu için geçerlik ve güvenirlik sürecinde de farklı ölçütler kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Verilerin güvenirliğini sağlamada, nicel araştırma için kabul edilen bazı etkenler nitel araştırma için söz konusu değildir. Ayrıca nitel araştırma açısından, gerçeklerin bireylere ve içinde bulunulan ortama göre sürekli bir değişme içinde olduğu ve araştırmanın benzer gruplarda tekrarlanmasının aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmadığı kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırmalarda güvenirliği artırmak için araştırmanın her bir aşamasının ve izlenen yolun araştırmacı tarafından detaylı olarak tanımlanması yapılır (Büyüköztürk vd., 2014). Bu çalışmada da araştırmanın her bir aşaması detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda, çalışmanın geçerliği için araştırma verileri birden fazla uzman tarafından incelenip ayrı ayrı analiz edilmektedir; daha sonra, ortaya çıkarılan kodlar, alt temalar ve temalar konusunda tartışılıp görüş birliğine varılmaya çalışılır. Bu çalışmanın verileri bu kapsamda birden fazla uzman tarafından ayrı ayrı analiz edilmiş ve sonrasında bir araya gelinip, görüş birliğine varılarak analizler tamamlanmıştır.

Bulgular

Okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin algılarının incelendiği bu çalışmada, veriler toplandıktan sonra analiz edilmiş ve analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular, iki ana başlık altında toplanmıştır: (1) Kullanılan metaforlar, (2) Metaforlara göre oluşturulan tema ve alt temalar.

Kullanılan Metaforlar

Araştırmada yer alan katılımcıların kullandıkları metaforlar, öncelikle alfabetik sıraya göre dizilmiş ve hangi metaforun ne kadar sıklıkta kullanıldığı söz konusu metaforun karşısına yazılmıştır.

Tablo 2: Okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin kullandıkları metaforlar

Metafor	f				
112 acil servisi	1	Dağ	1	Kuklacı	1
Ağaç	7	Dolu tanesi	1	Öfke torbası	1
Anahtar	1	Duvar	2	Öğrenci	1
Araba tekerleği	1	Eğitilmemiş çocuk	1	Padişah	1
Aşçı	1	Ekipman	1	Pimi çekilmiş el bombası	1
Ateş	1	Ev sahibi	1	Prospektüs	1
Avukat	1	Fener	6	Pusula	2
Ayna	11	Fiskosun üçüncü ayağı	1	Ressam	1
Boş levha	1	Gamsız kedi	1	Rüzgâr	3
Bukalemun	1	Geminin dümeni	1	Şizofren	1
Cahil	1	Google	1	Sorgu memuru	1
Can simidi	1	Güneş	1	Şoför	1
Cümle	1	Hakem	1	Tarla	1
Çatı	1	Harita	1	Toprak	2
Çelik	1	İkinci öğretmen	1	Trafik memuru	1
Çiftçi	1	İstinat duvarı	1	Üçgenin kenarı	1
Çocuk	1	Kap	1	Yönetmen	1
Çokbilmiş	2	Kedi	1	Zehirli ok	1
		Koala	1		

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcılar tarafından en fazla kullanılan metaforun *ayna* (11) olduğu, bu metafordan sonra *ağaç* (7), *fener* (6), *rüzgâr* (3), *pusula* (2), *duvar* (2), *çokbilmiş* (2) ve *toprak* (2) kavramlarının birden fazla kullanıldığı görülmektedir. Diğer metaforların sadece bir defa kullanıldığı ve çalışmanın tamamında toplam 82 metafora ulaşıldığı görülmektedir.

Metaforlara Göre Oluşturulan Temalar ve Alt Temalar

Veri analizi aşamasında ulaşılan metaforlar, anlamsal olarak ve ilgili metafora yönelik yapılan açıklama incelenmiş ve okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin nasıl bir algıya sahip olduklarına bakılmıştır. Analiz sonucunda metaforların iki temaya ayrılmasına karar verilmiştir: *Olumlu Algı* ve *Olumsuz Algı*. Veriler öncelikle alt temalara ayrılmıştır. Alt temalar oluşturulurken, okul psikolojik danışmanları tarafından velinin hangi durum üzerinden algılandığı göz önünde bulundurulmuştur. Aynı zamanda, okul psikolojik danışmanları açısından velinin öğrenci ile olan bağı/ilişkisi dikkate alınmıştır. Bu durumda, olumlu algı temasında dört alt tema; olumsuz algı temasında ise iki alt tema ortaya çıkmıştır. Aşağıda her iki tema bünyesinde oluşan alt temalar sunulmuş ve alt temalarla ilgili frekanslar, kullanılan metaforlar ve katılımcıların verdikleri cevaplardan örneklerle yer verilmiştir.

Olumlu algı temasına ait alt temalar

Okul psikolojik danışmanları açısından olumlu şekilde algılanan veli durumları, dört alt temada ele alınmıştır.

Öğrenciyi yansıtan veli (Frekans: 14)

Kullanılan metaforlar: Ayna (11), bukalemun, öğrenci, prospektüs.

Okul psikolojik danışmanları tarafından öğrenci velisine ilişkin en fazla kullanılan metafor aynadır. Ayna metaforu, velinin öğrenciyi yansıtan özelliğini göstermektedir. Aşağıda okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin öğrenciyi yansıtan veli alt temasına ait görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Öğrenci velisi aynaya benzer. Çünkü öğrenci, onun yansımasıdır.”

“Öğrenci velisi aynaya benzer. Çünkü veliye baktığında öğrenciyi görürsün. Öğrenci, velisinin nasıl bir tip olduğunu az çok ortaya koyar.”

“Öğrenci velisi aynaya benzer. Çünkü ana babada ne varsa, çocukta da onlar mevcut olur.”

“Öğrenci velisi prospektüse benzer. Çünkü öğrenci hakkında bize bilgi verir.”

Öğrenciyi yetiştiren veli (Frekans: 20)

Kullanılan metaforlar: Ağaç (7), toprak (2), güneş, aşçı, ikinci öğretmen, istinat duvarı, tarla, çiftçi, şoför, ev sahibi, yönetmen, ressam, çatı.

Okul psikolojik danışmanlarının kullandıkları metaforlara dayanarak, velinin öğrenciyi yetiştiren kişi olarak algılandığı söylenebilir. Velinin öğrenciyi yetiştiren durumuyla ilişkili şu metafor cümleleri örnek olarak verilebilir:

“Öğrenci velisi toprağa benzer. Çünkü çocuğun gelişiminde en temel unsur anne ve babadır. Tıpkı bir bitkinin büyümesi için gereken toprak gibidir.”

“Öğrenci velisi çiftçiye benzer. Çünkü öğrenci, onun mahsulüdür.”

“Öğrenci velisi ağaca benzer. Çünkü meyveleri olan, öğrencilerdir.”

“Öğrenci velisi ağaca benzer. Çünkü toprağa kök salıp meyve verirler.”

Öğrenciyi yönlendiren veli (Frekans: 16)

Kullanılan metaforlar: Fener (6), rüzgâr (3), pusula (2), geminin dümeni, harita, cümle, kap, kuklacı.

Bu temada yer alan metaforlar incelendiğinde, çocuğun yaşam çizgisini etkileyen önemli etkenlerden birinin veli olduğu anlaşılmaktadır. Velinin yönlendirici durumuna ilişkin verilebilecek örnek metafor cümleleri şunlardır:

“Öğrenci velisi cümleye benzer. Çünkü çocuk da cümledeki kelimedir. Cümlenin anlamı ve vurgusuna göre öğrenci şekilleniyor.”

“Öğrenci velisi fenere benzer. Çünkü anne baba, çocuğunun geleceğini oluşturan ve hayatını kolaylaştıran kişilerdir.”

“Öğrenci velisi geminin dümenine benzer. Çünkü çocuğunun yaşamına yön verir.”

“Öğrenci velisi kuklacıya benzer. Çünkü çocuğunun her davranışını yönlendirmek ister.”

Öğrenciyi destekleyen ve eğitim sistemini tamamlayan veli (Frekans: 10)

Kullanılan metaforlar: Can simidi, üçgenin kenarı, ekipman, araba tekerleği, anahtar, trafik memuru, hakem, fiskosun üçüncü ayağı, 112 acil servisi, dağ.

Okul psikolojik danışmanlara göre, veli aynı zamanda öğrencinin sorunlarını çözme sürecinde aktif rol oynayan kişidir. Öğrencinin problemlerini çözmeye destekleyici ve eğitim sistemini tamamlayıcı veli durumuyla ilgili aşağıda verilen cümleler örnek olarak verilebilir:

“Öğrenci velisi anahtara benzer. Çünkü öğretmen açısından söylersek, okulda öğrencinin tamamıyla kendisini iletişime kapattığı durumda onu açabilen veli olacaktır.”

“Öğrenci velisi hakeme benzer. Çünkü öğrenci okulda sorun çıkardığında, başvuru alan kişi genelde veli olur. Özellikle de öğretmenler ve veliler birlikte hareket ettiklerinde öğrencinin sorunları daha çabuk halloluyor.”

“Öğrenci velisi fiskosun üçüncü ayağına benzer. Çünkü eğitim bir fiskos ise veli ayağı güçlü olduğu sürece daha sağlam olacaktır. Çünkü öğretmen, öğrenci ve veli bir araya geldiğinde gerçek anlamda eğitim ortaya çıkacaktır.”

“Öğrenci velisi ekipmana benzer. Çünkü eğitim bir ekip işidir. Veli olmadan öğrenciyi eğitmek zordur.”

Olumsuz algı temasına ait alt temalar

Okul psikolojik danışmanlar açısından olumsuz şekilde algılanan veli durumları iki alt temada ele alınmıştır.

Suçlayıcı veli (Frekans: 9)

Kullanılan metafor: Sorgu memuru, öfke torbası, avukat, dolu tanesi, ateş, zehirli ok, pimi çekilmiş bomba, kedi, şizofren.

Okul rehberlik servisinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının suçlayıcı veli alt temasına ilişkin kullandıkları bazı cümlelere aşağıda yer verilmiştir:

“Öğrenci velisi sorgu memuruna benzer. Çünkü bütün hataları öğretmene yükler.”

“Öğrenci velisi pimi çekilmiş el bombasına benzer. Çünkü söylenecek herhangi olumsuz bir şeyde karşısındakine patlamaya hazırdır.”

“Öğrenci velisi zehirli oka benzer. Çünkü öğretmenleri hedef tahtası gibi kullanır.”

“Öğrenci velisi avukata benzer. Çünkü sadece kendi çocuğunun tarafını tutar.”

Bilinçsiz veli (Frekans: 13)

Kullanılan metafor: Çok bilmiş (2), duvar (2), koala, çocuk, boş levha, cahil, google, gamsız kedi, padişah, eğitilmemiş çocuk, çelik.

Bu alt temada, veliyi en olumsuz şekilde algılayan katılımcıların kullandıkları metafor cümleleri yer almıştır. Bu duruma ilişkin okul psikolojik danışmanlarının kullandıkları bazı örnek cümleler aşağıda yer almaktadır:

“Öğrenci velisi boş levhaya benzer. Çünkü çok bilinçsiz.”

“Öğrenci velisi eğitilmemiş çocuğa benzer. Çünkü problemin asıl kaynağı olmasına rağmen bunun farkında değildir.”

“Öğrenci velisi gamsız kediye benzer. Çünkü çocuğun okuldaki durumunu bilmez.”

“Öğrenci velisi duvara benzer. Çünkü anlatıyorum, o an, anlıyor gibi görünüp kendi bildiğini yapıyor.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının öğrenci velilerine ilişkin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında, okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin sahip oldukları metaforlara ulaşılmış ve elde edilen metaforlar analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının velilere ilişkin algılarının olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temada toplandığı belirlenmiştir. Bu durumda, olumlu temanın altında 60 metafor ve dört alt tema; olumsuz temanın bünyesinde ise 22 metafor ve iki alt tema ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların kullandıkları metaforlar ve metaforlara dayanak gösterilen açıklamalar doğrultusunda, okul psikolojik danışmanları açısından velinin öğrenciyi yansıtan bir aynaya benzetildiği ve öğrencinin okulda sergilediği davranışların aile tutumuyla bağlantılı olduğu söylenebilir. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarına göre, veli, öğrenciyi yetiştiren ve yönlendiren, onun yaşamını şekillendiren kişidir. Bununla birlikte öğrencinin okuldaki sorunlarının çözümü konusunda velinin önemli bir unsur olarak görüldüğü ve eğitim sistemi içinde öğretmen-öğrenci-veli üçlüsünün işbirliği halinde olmalarının önemli bulunduğu

söylenbilir. Son olarak, velinin öğretmenlere karşı suçlayıcı ve tehditkâr bir tutum sergilemesi ve okula ilişkin konularda bilinçsiz olması, okul psikolojik danışmanları tarafından olumsuz olarak algılandığı dile getirilebilir.

Bu çalışmada, *ayna*, *fiskosun üçüncü ayağı* ve *boş levha* gibi metaforların kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Söz konusu metaforların yer aldığı temalara göre, öğrencinin sorunlarının çözülmesi sürecinde velinin destekleyici bir role sahip olduğu ve öğrenciyi yetiştiren, yönlendiren kişinin yine veli olduğu görülmektedir. Diğer açıdan velinin eğitim sisteminin önemli ve tamamlayıcı bir unsuru olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Neslitürk, Çamlıbel Çakmak ve Asar (2014), okul öncesi öğretmenlerinin veli kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışmada, *destekleyici okulöncesi velisi* şeklinde bir kategori elde edilmiş ve çocukların ilk modelinin veli olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda, söz konusu çalışmadaki katılımcıların *ayna*, *masanın ayağı* ve *boş teneke* metaforlarını kullandıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, velinin öğrenci üzerindeki etkisini göstermekle birlikte, veli ile öğretmenler arasındaki ilişkinin önemli olduğunu ve okulun aile desteğine ihtiyaç duyduğunu yansıtmaktadır (Simion, 2016). Bu da, ev ile okul arasındaki köprünün kaçınılmaz bir şekilde birbirine bağlı olduğunu göstermektedir (Epstein, 2001).

Aile ile okul arasındaki bağ, aynı zamanda okul rehberlik servislerince yapılan çalışmalar doğrultusunda güçlenebilmektedir. Ailelere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, öğrencilerin problemleri davranışlarının değişmesinde (Kraus, 1998) ve akademik eğilimlerinin artmasında (Whannell ve Allen, 2011) etkili olabilmektedir. Bu nedenle, okul psikolojik danışmanları tarafından, veliler için seminer ve benzeri hizmetler planlanabilir. Bu kapsamda, ebeveynleri belli bir konuda bilgilendirmenin yanında, onların kendilerini ve çocuklarını daha iyi tanımaları ve çocukları ile daha sağlıklı iletişime girebilmeleri için gerekli olan becerileri kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir (Kuzgun, 2011). Ailelere yönelik okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında aile danışmanlığı hizmetleri sunulurken aile sisteminin, üyelerin tutum ve davranışları üzerindeki ya da aile üyelerinin davranışlarının tüm aile kurgusu üzerindeki etkilerine ilişkin farkındalık geliştirmeleri desteklenebilir.

Bu çalışmada, *duvar*, *avukat* ve *sorgu memuru* gibi metaforların kullanıldığı saptanmıştır. Bu metaforlara ilişkin açıklamalar paralelinde, okul psikolojik danışmanlarına göre bazı velilerin danışmanları suçlayıcı bir yaklaşım sergiledikleri ve eğitim sürecine ilişkin konularda bilinçsiz oldukları belirlenmiştir. Ayrıca bu çalışmada, velilerin olumsuz durumunu betimleyen *bilinçsiz veli* alt teması elde edilmiştir. İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analiz edildiği bir çalışmada da (Ünal, Yıldırım ve Çelik, 2010), *müfettiş*, *polis* ve *savcı* gibi metaforlar kullanılmış ve *bilinçsiz veli* temalı bir kategoriye ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmaya göre, öğrenci velilerinin bir bölümü çocuklarının eğitim öğretimine ilişkin bilinçsiz ve ilgisiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum, okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin her aşamasında velilerle ilişki kurulması ve işbirliği sağlanmasının gereği ve önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, okuldaki rehberlik hizmetleri kapsamında, eğitim programı ve öğrencilerin yetenek, ilgi, başarı ve gelişim durumları hakkında velilere bilgi verilmesi gerekmektedir (Bakırcıoğlu, 2005; Kepçeoğlu, 2004). Diğer bir deyişle, ebeveynlerin eğitim sürecine katılımının sağlanması (Ihmeideh ve Oliemat, 2015) ve onların desteğinin alınması (Simion, 2016) önemli bulunmaktadır. Bunun yolu da, onları okuldaki çalışmalar ve uygulamalar hakkında bilgilendirmek, ihtiyaç duydukları konularda onlara rehberlik yapmaktan geçmektedir. Bu amaçla, belli bir programa dayalı aile rehberliği ve danışmanlık hizmetleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir (Güven, 2012).

Çanak (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin öğrenci velilerine ilişkin algılarının metafor analiziyle incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu araştırma

sonucunda, *yönlendirici ve gelişmeye açık olarak veli* ile *tamamlayıcı bir unsur olarak veli* şeklinde kategoriler ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu araştırmada, *ayna, toprak, sorgu memuru, trafik polisi, savcı, müfettiş, sandalyenin ayağı* gibi metaforların kullanıldığı saptanmıştır. Çanak (2013) tarafından yapılan araştırmanın ilgili sonuçları, bu çalışmanın bulgularını da destekleyici niteliktedir. Nitekim bu çalışmada da katılımcılar tarafından benzer metaforların ifade edildiği ve okul psikolojik danışmanları açısından velinin, öğrenciyi yönlendiren bir konumda ve eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olarak algılandığı sonucuna varılmıştır. Bu durum, ebeveynler açısından, öğretmenler, çocuklarının *öteki ebeveynleri*; öğretmenlerin gözünde de, ebeveynler, çocuklarının *öteki öğretmenleri* olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Gordon, 2003). Bu da, okul ile ailenin birbirine ihtiyaç duyan ve birbirini tamamlayan iki önemli bileşen oldukları anlamına gelmektedir (Iurea, 2014; Simion, 2016).

Bu çalışma sonucuna göre, öğrenci velisi, okulda yaşanan sorunların çözülmesi aşamasında etkili bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, öğretmen-öğrenci-veli üçlüsü arasında koordineli bir yaklaşımın mevcut olması vurgulanmaktadır. Çünkü okul, öğrencinin yaşamının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Bu yüzden, ebeveynlerin okul faaliyetlerine katılıp öğretmenlerle fikir alışverişinde bulunmaları ve çocukları hakkında okul psikolojik danışmanlarıyla görüşmeleri öğrenci açısından yararlı olacaktır (Epstein, 2001; Özgüven, 2007). Aile ve okul psikolojik danışmanları arasında etkili bir şekilde işbirliğinin gerçekleşmesi, öğrencinin öğrenme deneyimlerine (Iurea, 2014), eğitimsel başarısına (Hampden-Thomson ve Galindo, 2017) ve kimlik kazanmasına (Schmalzle, 2001) olumlu bir katkı sağlayacaktır. Kotaman (2008) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin çocuklarının eğitim-öğretimlerine katılımları ile çocuklarının başarıları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, öğretmenlerin, okul idarecilerinin ve okul psikolojik danışmanlarının veliler ile işbirliğini artırmalarının öğrencilerin öğrenmelerini, sağlıklı bir şekilde gelişmelerini ve akademik başarılarını olumlu etkileyebileceği ifade edilmektedir (Aslanargun, 2007; Çelenk, 2003; Fernandez-Alonso, Alvarez-Diaz, Woitschach, Suarez-Alvarez ve Cuesta, 2017; Lawson, 2003). Öğrencinin gelişimine ve başarısına olan katkısının yanında, velilerin okula ve öğretmenlere karşı olumlu yaklaşımlarının öğretmenlerin performansını olumlu etkileyerek artırdığı belirtilmektedir (Hatipoğlu ve Kavas, 2016). Bütün bu çalışmalar göstermektedir ki, öğrenci üzerinde okul ve ailenin büyük bir etkisi bulunmaktadır ve dolayısıyla öğretmen ile veli arasındaki bağın güçlü olması, öğrenci açısından her zaman pozitif bir durum olmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları ışığında, araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının büyük çoğunluğunun velilere ilişkin olumlu bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Okul psikolojik danışmanları tarafından velilerin, öğrenciyi yansıtan, yetiştiren, yönlendiren, sorun çözmeye destekleyici ve eğitim sistemini tamamlayıcı bir şekilde algılandığı söylenebilir. Ayrıca katılımcıların bir kısmının velilere ilişkin olumsuz bir algıya sahip olduğu, velinin öğretmeni suçlayan, tehdit eden tutumu ve bilinçsiz yaklaşımlarının hoş karşılanmadığı ifade edilebilir. Okullardaki rehberlik hizmetlerinin daha iyi sağlanması noktasında veliye duyulan ihtiyaç ve velinin öğrenci üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, okul psikolojik danışmanlarının aile rehberliğine yönelik daha fazla faaliyetler yürütmelerinin önemli ve gerekli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, rehberlik servisi tarafından ailelere yönelik sağlanan hizmetlere ağırlık verilmesi gerektiği önerilebilir. Velilerin okulda gerçekleşen faaliyetlere katılımının sağlanması için neler yapılabileceği araştırılabilir. Ayrıca, farklı kademelerde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının veli algıları karşılaştırılabilir. Bu araştırma Diyarbakır ilinde görev yapan okul psikolojik danışmanları ile sınırlıdır. Ayrıca, çalışmanın katılımcı sayısının 82 olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, yapılacak başka çalışmalarda daha büyük örneklem grubuyla çalışılabilir ya da Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden veriler toplanabilir.

Kaynakça

- Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıflarındaki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 474- 483.
- Akın, B. (2007). *Rehber öğretmenlerin görevlerine ilişkin öğretmenlerin beklentileri ve algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 709-719.
- Altun, F., ve Camadan, T. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 883-918.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarında öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakioğlu, A. ve Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber öğretmenlerin buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 89-110.
- Bardakçı, A. B. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Başaran, M. (2008). *İlköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bıçak, A. (2006). *Resmi ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin görevlerini gerçekleştirme düzeyine ilişkin bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Camadan, F. ve Kahveci, G. (2013). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) ilişkin algılarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1371-1392.
- Camadan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin okul rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 199-211.
- Crowe, A. (2014). Guidance and counseling in Aotearoa, New Zealand, secondary schools: revisiting the issues. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 4(2), 199-215.
- Çanak, M. (2013). Öğretmenlerin “öğrenci velisi” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar. *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 137-156.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online* 2(2), 28-34.
- Dalçıçek, E. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilkokul kademesinde görev yapan rehber öğretmenlerin mesleki doyumlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Epstein, J. L. (2001). Building bridges of home, school, and community: the importance of design. *Journal of Education for Students Placed At Risk*, 6(1-2), 161-168.
- Erdoğan, İ. (2006). *Eğitim ve okul yönetimi*. (6. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Eşen, R. (2009). *10. Sınıf rehberlik programının (sınıf öğretmenleri için) rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Fernandez-Alonso, R., Alvarez-Diaz, M., Woitschach, P., Suarez-Alvarez, J. ve Cuesta, M. (2017). Parental involvement and academic performance: Less control and more communication. *Psicothema*, 29(4), 453-4561.
- Griffin, D., ve Steen, S. (2011). A social justice approach to school counseling. *Journal for Social Action in Counseling and Psychology*, 3(1), 74-85.
- Girgin, G. (2012). Çağdaş eğitim sistemlerinde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. A. Kaya (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 2-23.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gordon, T. (2003). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gülsar, A. (2008). *Rehberlik hizmetleri ve bireyi tanıma teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gündüz, B., İnandı, Y. ve Tunç, B. (2014). Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri: betimsel bir çalışma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 19-34.
- Gür, K. (2010). *Sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının yönetmelikteki rehberlik hizmetleri ile ilgili görevleri kabul durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürkan, G., Özgün, B. B. ve Kahraman, S. (2017). Öğretmen adaylarının bilgi kavramına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 3-18.
- Güven, M. (2009). Milli eğitim bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 171-179.
- Güven, M. (2012). Okullarda rehberlik servisleri-hizmetler. A. Kaya (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 55-74). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hamidi, F. ve Bagherzadeh, Z. (2010). Role and place of guidance teacher in schools. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1918-1921. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.388>
- Hampden-Thompson, G. ve Galindo, C. (2017). School-family relationships, school satisfaction and the academic achievement of young people. *Educational Review*, 69(2), 248-265. <https://doi.org/10.1080/00131911.2016.1207613>
- Hatipoğlu, A. ve Kavas, E. (2016). Veli yaklaşımlarının öğretmen performansına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1012-1034.
- Hatunoğlu, A., ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- Horzum, M. B. ve Ayas, T. (2013). Rehber öğretmenlerin sanal zorbalık farkındalık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 195-205.
- Ihmeideh, F. ve Oliemat, E. (2015). The effectiveness of family involvement in early childhood programmes: perceptions of kindergarten principals and teachers. *Early Child Development and Care*, 185(2), 181-197. <https://doi.org/10.1080/03004430.2014.915817>
- Iurea, C. (2014). Counseling parents-solutions to optimize the Professional partnership between parents and school counselor. *Journal Plus Education*, 21(2), 214-223.
- Johnson, G., Nelson, J. ve Henriksen, R. C. (2011). Experiences of implementing a comprehensive guidance and counseling program at the elementary level. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory, and Research*, 38(3), 18-32.
- Karaer, N. (2010). *İlköğretim okullarındaki yönetici, sınıf ve psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma adayı özel gereksinimli öğrencileri tanıma ve yönlendirme*

- yeterliliklerinin incelenmesi (Gaziantep İli Örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Karakuş, S. (2008). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karataş, Z. ve Şahin Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 427-460.
- Kaya, A., Bölükbaşı Macit, Z. ve Siyez, D. M. (2012). Bir ilköğretim okulu psikolojik danışma ve rehberlik servisine yapılan başvuruların incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 1087-1100.
- Kemertaş, İ. ve Otrar, M. (2004). Okullarda rehberlik servisleri. C. Karagözoğlu ve İ. Kemertaş (Yayına Haz.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 113-123). İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kılıç, F. (2010). *İlköğretim birinci kademe yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenin rehberlik görevleri ile ilgili bilgi düzeyi ve okul rehberlik hizmetleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Koçak, R. (2007). Eğitimde rehberlik hizmetlerini anlamak. *İlköğretim Eğitimi Dergisi*, 7, 6-9.
- Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 391-415.
- Konca, F. (2007). *İlköğretim psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Korkut-Owen, F., ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 204-221.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.
- Kraus, İ. (1998). A fresh look at school counseling: a family-systems approach. *Professional School Counseling*, 1(4), 6-12.
- Kuzgun, Y. (2011). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. (11. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lam, S. K. Y. ve Hui, E. K. P. (2010). Factors affecting the involvement of teachers in guidance and counseling as a whole-school approach. *British Journal of Guidance & Counseling*, 38(2), 219-234.
- Lawson, M. A. (2003). School-family relations in context. *Urban Education*, 38(1), 57-77.
- Liston, J. ve Geary, T. (2015). Evaluating a guidance counsellor education programme: the methodological complexities. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 191, 1014-1018. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.650>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Milli eğitim bakanlığı rehberlik hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: MEB Yayınları.
- Memduhoğlu, H. B. ve Mazlum, M. M. (2014). Bir değişim hikâyesi: eğitim denetmenlerine ilişkin metaforik algılar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-47.

- Memduhoğlu, H. B., ve Dalçıçek, E. (2016). Öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 287-298.
- Nas (Dalçıçek), E., Sak, R. ve Şahin Sak, İ. T. (2017). School counselors' job satisfaction: A comparative study of preschool and primary-school counselors in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 39, 377-394. <https://doi.org/10.1007/s10447-017-9304-0>
- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Neslitürk, S., Çamlıbel Çakmak, Ö. ve Asar, H. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin veli kavramına ilişkin metaforik algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 679-712.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2017). *Yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özabacı, N., Sakarya, N., ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(19), 8-22.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Rimm-Kaufman, S. E., Pianta, R. C., Cox, M. J. ve Bradley, R. H. (2003). Teacher-rated family involvement and children's social and academic outcomes in kindergarten. *Early Education and Development*, 14(2), 179-198. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1402_3
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008a). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2008b). İlköğretim birinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T. ve Nas, E. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilköğretim kademesinde görev yapan rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerinin karşılaştırılması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 404-433. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2017.16>
- Schmalzle, U. (2001). The importance of schools and families for the identity formation of children and adolescents. *International Journal of Education and Religion*, 2(1), 27-42.
- Selamet, Ç. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusunda okullardaki rehberlik servisinden beklentileri: Afyonkarahisar örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Simion, L. (2016). The school-family partnership as educational project. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov*, 9(58), 47-55.
- Söker, V. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusunda okullardaki rehberlik servisinden beklentileri (Zonguldak Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şirin, A. (2004). Rehberlik çeşitleri. C. Karagözoğlu ve İ. Kemertaş (Yayına Haz.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 89-111). İstanbul: Birsan Yayınevi.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Taşkaya, S. M., ve Kurt, Y. (11-13 Kasım, 2010). *İlköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya.

- Uludağ Tüfekçi, M. (2011). *Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programı rehber etkinliklerinin sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından kullanılma durumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.
- Ünal, A., Yıldırım, A. ve Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 261-272.
- Whannel, R. ve Allen, W. (2011). High school dropouts returning to study: the influence of the teacher and family during secondary school. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(9), 22-35. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2011v36n9.3>
- Yankın, T. (2009). *İlköğretim okul müdürlerinin rehberlik çalışmalarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Yaycı, L. (2010). Okullarda rehberlik hizmetleri. M. Güven (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 69-81). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yazgünoğlu, S., ve Demirel, M. (2012). Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 244-255.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri-gelişimsel yaklaşım*. (26. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, H., ve Üre, Ö. (1997). *Rehberlik ders notu*. Konya: Günay Ofset.
- Yurtal, F. D. (2012). Psikolojik danışma ve rehberlikte başlıca hizmet türleri. A. Kaya (Ed.). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, (s. 35-44). Ankara: Anı Yayıncılık.